

I. N. D. O. M.

DISSESSATIO ACADEMICA,

CONTINENS

ANIMADVERSIONES

IN QUÆSTIONEM:

AN TESTAMENTA SINT JU-
RIS NATURALIS?

QUAM

VENIA AMPL. FAC. PHIL. IN REG.
ACAD. ABOËNSI,

PRÆSIDE

MAG. JOHANNE BILMARK,
HISTOR. & PHIL. PRACT. PROFESSORE REG. & ORDIN.

Publicæ disquisitioni submittit

ERICUS SLOTTMAN,
WIBURGENSIS.

In AUDITORIO MAJORI Die xx Aprilis;

Anni MDCCCLXXXV.

H. A. M. C.

A B O Æ,

Impressa apud Viduam Reg. Acad. Typogr. J. C. FRENCKELL.

§. I.

Originem plurimorum institutorum, quibus felicitas generis humani promovetur, indagaturis, spissæ adeo obveniunt tenebræ, ut has eluctari, & ad desideratam pervenire cognitionem, vix detur. Eorum enim initia valde tenuia fuerunt, ideoque primitus ne animadversa quidem, nedum memoriae mandata, aut ad nos per traditionem vel litterarum monumenta sunt propagata. Credere tamen nos jubet ratio, pleraque eorum necessitati, quæ ingenium acuit humanum, atque ita industriam magis indies magisque intendit, suos debere natales, suamque perfectionem. Haud opus est, ut multis hoc probemus exemplis; sufficit impræsentiarum expendisse, qua ratione introducta sint rerum dominia, & quodnam proinde sit horum fundamentum, ac quinam effectus naturales præcipui. In rerum primordio quum & pauci essent homines, qui, simplici sua forte contenti, irritamenta luxus ignorarent, & quilibet eorum in sui tugurii vicinia inveniret, quæ opus ipsi essent; utroque factum est modo, ut quisque plura haberet, quæ aliis daret, quam hi essent, qui acciperent; quare res omnes, in quas tantum juris hominibus concessit Opti

ptimus Deus, quantum eorum conduceret felicitati, per plura secula fuerunt singulorum promiscuis usibus expositae. Si magna licet componere parvis, comparaverim Divinam hanc concessionem *missilibus*, quæ spargere quandoque in vulgus solent Principes; sicut enim hæc ita projecta, dantur & cedunt incerto, primum videlicet occupanti & sibi habenti, qui antequam reperiatur, omnino sunt nullius; ita res in hoc mundo ita a Deo fuerunt in medio positæ, ut nemo esset, qui peculiare quoddam sibi jus in eas præ ceteris originaliter vindicare posset. In sequenti autem tempore, quum multitudini hominum increcenti non amplius sufficerent obvii terræ fructus animaliumque proventus, aliam rerum faciem introduxit conservationis cura, cuilibet homini injuncta; naturaque & industria socias junxerunt manus, ut urgenti subvenient necessitati. Quocirca æquissimum fuit visum, ut si quis aream quandam terræ excoluisset vel arborem conseruisset, vel adminicula quædam vitæ collegisset; verbo: si quis rei cuidam, in medio hactenus positæ, peculiarem impendisset laborem, hæc res & fructus inde provenientes gnavo isti homini, qui suo illa quasi emit sudore, ita forent propria, ut in societatem partorum commodorum alios, nisi ex liberalitate vellet, admittere non teneretur. Atque hoc modo primum existiterunt rerum dominia; quorum proinde primitivum fundamentum erit quærendum, non in sola occupatione, nec in pactis vel inter universum

genus humanum, vel saltem inter singulos initis, quum nulla horum in vetustis annalibus occurrat memoria, sed in opera, quam quisque rei hactenus nullius impendit, & qua illam a communione negativa quasi exemit. Et quum utilitatem dominiorum, quae ex sua indole involvunt jus de re quadam pro arbitrio disponendi, eademque utendi ac fruendi, satis perspicerent mortales; seculis non multis elapsis, tot facti sunt domini, quot essent homines, adeo ut ne Iuris quidam tam pauper reperiatur, qui quod suum vocare possit, non habeat.

§. II.

Ex modo dictis intelligitur, quid censendum sit de quæstione: *An dominia sint Juri Naturaliſ?* In anteceſſum autem notandum, quod *Juri Naturaliſ aliquid* esse dicatur, non ſolum id, quod jus modo dictum præcipiat, ſed etiam quicquid ex principiis hujuſ iuriſ deduci poſſit. Quamvis autem non admittetur, dominia priori ſenſu eſſe iuriſ Naturaliſ, extra dubitationis tamen aleam eſt poſitum, quæſtionem modo allatam eſſe posteriori ſenſu affirmandam; ſiquidem oſtendimus, quod dominia ſint in æquitate fundata, & tranqullitatē generiſ noſtri promoveant. Eos itaque non moramur, qui communionem ſic dictam negatiuam ſtatui Naturali ut propriam vindicant; ſicut enim ratio docet, dominia ſtatui naturali per

per suam indolem non contrariari, ita eadem in hoc etiam obtinuisse, antiquissima monstrat Historia. Imo in aprico positum videtur, statum civilem in securitatem dominiorum fuisse introductum, adeoque horum fundamentum ex legibus civilibus non esse repetendum.

§. III.

Inter præstantissimos dominii effectus merito habetur facultas, quæ domino competit de re sua pro arbitrio disponendi. Res autem *sua* est, quam ab aliis vel neglectam vel relictam, & proinde nullius usui inservientem, quis ita excoluit, ut felicitatis suæ promovendæ adjumentum ipsi esset (§. I.) Sicut enim cæteri cum domino in contentionem juris ita acquisiti ex æquo venire non possunt; ita minime fas est, ut illi in libera rei suæ dispositione dominum impedian. Quum itaque dominus plena gaudeat potestate de re sua pro arbitrio disponendi; consequens est, ut ipsi sic integrum, rem suam vel fibi retinere, vel in alium quemcunque, cui impense favet, conferre; quæ porro rei in alium translatio seu alienatio fieri potest vel pure, vel certis futuro domino injunctis conditionibus; quorsum inter alia pertinet, ut hic vel statim accipiat dominium, vel idem post temporis spatium, sive definitum, sive indefinitum, consequatur. Quæ cuncta valent non solum de ipsa rei substantia, sed etiam de ejusdem accessionibus & incrementis, quæ tanquam

pars ipsius rei habentur. Quantumvis autem plana
haec sint, in aliam tamen sententiam ivit *TITIUS in
observ. CCCVI.n 2. in librum PUFENDORFII de officio
hominis & civis, Facultatem alienandi frustra e dominio
repeti putans, quia eadem res, scilicet dominium, non
possit simul esse alienationis & caussa & objectum; quare
alienandi facultatem ex libertate naturali deducendam esse
censet.* *Enimvero nihil obstat videtur, quo minus
eadem res, diverso tamen respectu, & caussa & ob-
jectum alienationis dicatur. Sic dominium est caussa,
vi cuius quis rem suam juste alienat, & simul est ob-
jectum, quod in futurum transfert dominum.* *Præ-
terea sibi constare non videtur sententia Titii, aliena-
tionem ex libertate naturali repetentis; quum enim,
libertas ista singulis æqualiter competit hominibus,
facultas rem quandam alienandi ad singulos promi-
scue pertineret, nec dominus quidquam præ cæteris
haberet, quod suum censere posset: quos quidem ab-
surditatum labyrinthos non animadvertisse videtur Vir,
cætera acutissimus.*

§. IV.

Inter modos, per quos dominia rerum ex uno in
alium solent transferri, habentur etjam *Testamenta*, quo-
rum diversas diversi *Auctores* tradunt definitiones.
*Simpliciter, negotii tamen indoli convenienter, definitur
Testamentum, quod sit libera domini declaratio, qua-*
indī-

indicat, in quem dominium rerum suarum post suam mortem vult translatum. Sicut institutum hoc in heredis vergit commodum, ita non minimum est domini cuiusvis solatium, imminente fato, scire, ad quem sua bona, multo labore & saepe non sine ancipiti periculo parta, in proprietatem sint perventura. Praeterea quum testamentum raro fiat intuitu præviæ cūjusdam obligationis, sed ex mera in legatarium benevolentia, haud iniquum videtur, ut illud rescindatur, si vel testator in eas forte perveniat angustias, ut opibus suis in sui conservationem indigeat, vel legatarius ita se gerat, ut bonis, a testatore sibi destinatis, indignus censeatur; siquidem illinc officia reflexa prævalent officiis erga alios, hinc autem nemo sanus præmia ingratitudini, aut aliis decernit vitiis; quare etiam testator bona sua ad finem usque vitæ retinet.

§. V.

Dubium multis visum fuit; an alienatio quædam in testamentis haberet locum, siquidem bona apud testatorem ad hujus obitum permanent, & spes eadem aliquando obtinendi tam certa in legatarium non confertur, ut ipsa quandoque decollari nequeat. Quorum utrumque licet concederim, exinde tamen non conficitur, quod per Testamentum nulla legatario contingat prærogativa, aut quod hic propter verba, quæ ventis leviora esse possunt, ad gratum testatori ani-

animum exhibendum obstringatur. Ipsam quidem hereditatem non adit Legatarius, jus tamen consequitur hereditarium; quo ipso reliqui, quibus cæteroquin jus esset, post mortem domini bona ipsius sibi vindicandi, ab his arcentur. Insuper contenderunt nonnulli, testamentum a pacto admodum differre, cum hoc absolvatur mutuo paciscentium consensu, illud autem sit actus solitarius, constans promisso testatoris, sed desideretur acceptatio legatarii, quem proinde sibi plerumque fistunt ut ignarum rei, quæ a testatore agitur. Esto autem, legatarium ignorare, quæ ipsum maneant commoda, attamen quum quilibet præsumatur hæc etiam cum aliquali suo impendio promota cupere, præsumta ejus voluntas adinstar expressæ acceptationis haberi potest. Et si qua conditio per testamentum injungatur legatario, illius ignaro, hæc tamen adeo gravis esse nequit, quin heres eidem, intuitu specialis utilitatis, se libenter accommodet.

§. VI.

Cum in doctrina de testamentis varia occurrant problemata, tum imprimis quæri solet: An Testamenta sint Juris Naturalis? de cuius quæstionis sensu inter Eruditos non convenit. Observat PUFENDORFIUS in opere de jure naturæ & gentium Lib. IV. Cap. X. §. 4. quod allatæ quæstionis non is sit sensus: An jure naturæ quis teneatur testamentum facere? Quod licet Illustri Vi-

ro demus, putamus tamen, nec hanc quæstionem esse prorsus absonam. Quum enim in statu Naturali ordo successionis in bona alicujus non sit determinatus, e generis humani tranquillitate, quam per legem Naturalem promotam vult Optimus Deus, omnino fuit, ut quisque, imminente fato, bona sua vel de manu in manum successori traderet, quem morem in mundi infantia præcipue observatum fuisse constat, vel etiam per testamentum heredem designaret futurum. In statu autem civili quum Princeps ordinem successionis æquitati naturali convenienter sanciverit, adeoque litibus, forte orituris, obicem posuerit, domino cuivis integrum est, vel ab intestato decedere, vel testamentum condere, prout hoc aut illud suaferit prudentia.

§. VII.

Genuinum vero quæstionis memoratæ: An testamenta sint Juris Naturalis? sensum accurate loco citato proposuisse nobis videtur PUFENDORFIUS: *An videlicet, introducio rerum dominio, ex hujus natura necessario consequatur, ut quis efficaciter possit testamentum facere? An vero facultas testandi per leges positivas dominis rerum sit concessa?* Quarum quidem quæstionum nos priorem affirmamus. Ex tenore enim legis naturalis domino competit jus de re sua pro arbitrio disponendi (§. III.); quisquis autem potest pro arbitrio aliquid disponere, is habet etiam potestatem efficaciter

denominandi eum, qui rerum, a se aliquando relinquendarum, fiet heres ac dominus; quare quum tali declaratione constituatur Testamentum (§. IV.); patet testatori, vi sui dominii, competere jus testamentum condendi, & proinde sicut dominia (§. II.), ita etiam testamenti factionem esse juris naturalis.

§. VIII.

Æque firmiter colligitur, testamenta esse juris Naturalis, si phrasis: aliquid esse juris naturalis, adeo late sumatur, ut ejusdem ambitu comprehendatur, quicquid æquitati conveniat, & ex principiis juris saepius dicti ducatur. Quod si enim domino, qui nullos relinquit liberos, quorum specialem conservationem ipsi injungit lex naturalis, non competeteret jus testamentum faciendi, atque heredem ita instituendi, potestas haec afferenda foret aliis, sanguinis forsitan aut amicitiae vinculo cum illo conjunctis, aut bona ejus in civitate cederent fisco, aut haec post ejus mortem pro derelictis haberentur. In illo casu, consanguinei & amici, licet non alium potestatis, sibi arrogatae, titulum habeant, quam cum domino cultam amicitiam, potiori, quam dominus ipse, forent jure, & hunc a laborum suorum fructu, quem censet præcipuum, excludere possent: quod sicut maxime iniquum, ita & ex adverso æquissimum, ut domino jus relinquatur integrum, heredem instituendi. In isto fieret,

ut

) ii (

ut post aliquod temporis spatium nihil fere amplius in privato foret patrimonio, adeoque intenta per civitatum constitutionem dominiorum securitas, in qua pars non minima felicitatis humanæ vertitur, evanesceret, hominibusque ita ad servitutis miserias foret redeundum. In hoc denique bona relicta cederent primum occupanti; &, quum in commodis, in medio positis, sibi vindicandis nemo vellet esse ultimus, evidens est, quod in primo & ultimo casu bona caduca forent totidem poma eridis, quibus superstites inter se graviter committerentur, & alter alterum, ut ille in vacua solus dominaretur aula, opprimere studeret. Qualis belli status quum generis humani tranquillitati, quam intendit Lex Naturalis, repugnet, is autem proveniat ex jure testatori denegato, heredem instituendi; consequens est, ut Testamenta sint Juris Naturalis. Quod si demonstrationibus nostris ex auctoritate magnorum Philosophorum, qui in eandem nobiscum sententiam iverunt, quid accederet roboris, possemus utique insignem horum proferre numerum; nolumus autem his pugnare armis, probe gnari, quod in alteram aciei partem non minus illustres produci soleant argyra spides, quorum præcipua ut expendamus argumenta, instituti nunc postulat ratio.

§. IX.

Speciosum est, quod ab illis, qui negant testamento esse Juris Naturalis, adfertur argumentum, dum

suos ita subducunt calculos: Testamenta conduntur de rebus, quæ ad testatorem pertinere desinunt, & in quas nullum amplius ipsi jus competit. Scilicet dominia levandæ humanæ indigentiae caufa sunt introducta; cessante itaque indigentia, quæ utique in mortis articulo cessat, ipsum quoque cessabit dominium. Nihil est, ita pergunt dissentientes, quod a naturali magis abhorreat ratione, quam ut quis transferat in alium plus juris, quam ipse habet, aut juris, quod in præsenti habet, translationem conferat in id tempus, quo nullum jus sit habiturus. Sed detergamus sophismati huic fucum, nec nostræ amplius nocebit sententiae. Negandum quidem non est, quin dominus, dum exspirat, rerum suarum amittat dominium; inde tamen hoc saltem consequitur, ut demortuus de bonis disponere nequeat relictis, quoniam nulla ei tum competit voluntas. Sed quis, secum habitans, unquam dixerit, quod demortuo competit testandi facultas? Vivit autem testator, juribus suis gaudet & voluntatem suam declarat dum testamentum condit, id quod ad validitatem dispositionis ipsius sufficit. Quod si testamenta non ideo valerent, quod eorum executio in mortis eventum suspenditur, omnes quoque contractus de futuris forent nullius momenti; quam tamen sequelam cordatus nemo admittet. Enimvero in devia incidisse videntur dissentientes, quod præsumferint, partim quod traditio esset in alienando absolute necessaria, partim quod tempus in testamenti effen-

essentiam influeret; quorum tamen neutrum esse admittendum, docent juris Naturalis Doctores. Denique quum omnes æquitati naturali consentaneum censeant, ut liberi in bona defunctorum parentum, propter præsumtam horum voluntatem, qua illis optime cupiunt, ab intestato succedant; qua, quæso, ratione testamenta, quæ nituntur expressa testatoris voluntate de futuro in bona sua successore, haberentur ab æquitate remota?

§. X.

Alia negant alii ratiocinia, quibus ostendant testamenta in æquitate naturali non fundari. Urgent enim, quod idonea nulla afferri possit ratio, quare superstites voluntatem demortuorum pro lege habere debeant, tum quod nihil horum interfit, quis eorum bonis fruatur, tum quod ex invidia & odio magis, quam ex vero judicio & amore proficiscantur ultimæ testantium voluntates. Enimvero quum paculum etjam gentiles habuerint, demortuorum sepulera, in quibus cineres eorum conduntur, violare; æquum omnino est, ut testatorum instituta, in quibus animus ac benignitas eorum post fata quasi spirat, & quæ, faltem ex illorum intentione, in superstitum salutem vergunt, sancte serventur & effectui dentur. Fatemur omnino, ultimas hasce voluntates non esse ejusdem cum legibus auctoritatis; sed quis ignorat, quod alia etjam officia, quam quæ ex perfecta fluunt obli-

gatione, sint observanda, quum sine officiis humanitatis invicem præstitis, miserrima foret vita humana. Postulat testator non in sui gratiam, sed in heredis sui salutem, ne quis hunc in fruitione jurium concessorum turbet; non iniqua postulat, quare is est iniquus, qui beneficam ejus dispositionem temere intervertere tentet. Huc collineant verba TITII in observat.

CCCVIII. ad *PUFENDORFII Librum supra citatum* "Sane, cum mortuus fuerit homo, & qui eum supervixerunt, eandem sortem mox sint subituri, magna fuerit inhumanitas conditionisque humanæ stulta oblivio, si vivi neglegtu voluntatis, mortuis velut insultare velint, cum quod aliis ita fecerint, mox ab aliis quoque juxta legem talionis sint passuri: talem igitur inhumanitatem jure naturali esse prohibitam, plane existimandum videatur. Esto denique, quod fuerint nonnulli, qui pravis in transversum rapti affectibus, in aliorum immeritam calamitatem testamenta condiderint; quid, quæsto, probant monstrofi hi casus? Nihil profecto; quum ad abusum testamentorum illi pertineant, qui legitimum eorundem usum non tollunt.

§. XI.

Insurgunt adhuc alii, contendentes, testamenta tanto minus esse Juris Naturalis, quum ipsa pertineant ad instituta humana, quæ jus naturæ plane ignorat: quare etjam *TACITUS in libro de moribus Germ.*

Germ. Cap. XX. de antiquis Germanis memorie pro-
dit: Quod apud hos heredes, successoresque sui cuique
liberi, & nullum testamentum. Sed neque hoc istu no-
nstra cecidimus caussa; tenendum enim est, quod quum
lex naturalis ad omnes homines, cuius demum cun-
que sint status ac conditionis, pertineat, necesse fue-
rit, ut praecepta ejus essent generalissima, sub quibus
tamen speciales ex generali mandato deductas consti-
tutiones comprehendendi, & has æque ac illa esse Juris
Naturalis, non aliis inficiabitur, quam qui in dubium
vocaverit regulam: Quicquid valet de genere aut spe-
cie, idem etiam valet de singulis sub illo genere vel
illa specie comprehensis. Quare cum testamenta sint
conformia Juris Naturalis præcepto, quo nobis in-
jungitur, ut felicitatem generis humani promoteamus;
ipfa etiam merito censentur esse Juris Naturalis. Ad-
do, tum quod testamenta sint modus transferendi do-
minium, in quo, utpote in nullius noxam vergente,
nihil iniqui sana invenit ratio, tum quod valida con-
dere possint testamenta Principes, qui non aliis, quam
legibus tenentur naturalibus. Præterea cum nonnulli
distinguimus inter ipsam rem & modum rei, seu, ut
*scholæ loquuntur, inter testamentorum *materiale* & *for-**
**male*; illud est Juris Naturalis, hoc autem propter innu-*
meras fraudes, captationes maxime senum & orborum,
a legibus dependet civilibus. Denique exemplum
veterum Germanorum nos non moratur, quum in al-
latis verbis non tam damnare testamenta, quam obli-
que

que perstringere videatur TACITUS perversam multorum Romanorum sua ætate confuetudinem, qui, quamvis haberent liberos, hos tamen ab hereditate, sibi debita, per testamenta non raro excluderent.

§. XII.

Allatæ quæstionis: An testamenta sint Juris Naturalis; alium adhuc sensum sibi formarunt nonnulli, qui in sequens eam resolvunt problema: An testator Jure Naturali obligetur ad servandum testamentum, a se factum? Id quod nos affirmamus; posito tamen, quod testator ~~est~~ naturalis, si quos habeat liberos, non sit oblitus, plena insuper gavisus sit libertate, nec in bona legata alii cuidam jus competit. Num enim testator ex solo benevolo, quo in suum fertur heredem, animo testamentum faciat, a quo vicissim nihil aliud, quam gratum animum, & ne beneficiis, quæ ipsum manent, se in posterum reddat indignum, postulat; patet, tali promisso nihil iniqui inesse, propter quod idem leviter rescinderetur. Contra ea, si testator, nulla compulsus necessitate, damnaret tabulas, maturo a se factas judicio, legatarii sui rationes œconomicas, quin & vitæ genus turbaret, & sic in pejorem eum detruideret statum, quam quo fuisse, si nullum accepisset testamentum, & proinde eum graviter læderet, quare cum læsiones quaslibet lex prohibeat Naturalis, sequitur, testamenta, ut alia promis-

missa, rite facta, ex tenore Juris Naturalis esse ser-
vanda.

§. XIII.

Philosophandi ratio nimis forte rigida habebitur allata in antecedente §. demonstratio; contra quam igitur excipiunt nonnulli: Attamen testator bona sua ad finem usque vitæ retinet, & ejus in hæc dominium in mortis demum articulo exspirat; adeoque quamdiu vivit, voluntas ejus censetur ambulatoria, & potest de rebus suis pro arbitrio disponere; quare ejam *GROTIUS* in *libr. II. de jure belli & pacis cap. VI. §. 14.* definit testamentum *quod sit alienatio in mortis eventum, ante eam revocabilis, retento interim jure possidendi ac fruendi.* Fatemur, testatori, non abstante testamento a se facto, competere possibilitatem & physicam & civilem, suas rescindendi tabulas; moralis autem & in æQUITATE naturali fundata potestas ipse non competit, nisi casus in §. IV. memorati forte inciderint. Testator confert in legatarium non dominium suarum rerum, sed jus easdem post sua fata obtinendi; quare si testator suas absque prægnantibus rationibus refigat tabulas, invadit jus legatarii, adeoque eum lædit, legemque ita transgreditur naturalem. Testamenta igitur per suam indolem non sunt revocabilia; legislator autem civilis propter circumstantias ac necessitates, quæ incidere nec prævi-

deri possunt, revocabilitatem eorum permisit. Nec eo, quod bona sua retinet testator, liberatur ab illa obligatione, quam sponte sua sibi imposuit, ut legatario bona sua post mortem relinquat; potest enim inter promissum & hujus exsecutionem constitui tempus vel definitum vel indefinitum, quod tamen, ut
pote accidentarium, ipsam negotii na-
turam non mutat.

S. D. G.

